

Landmanden som naturforvalter

Landmanden som naturforvalter

Forfattere: Specialkonsulent Anne Erland Eskildsen, Miljø & Land, SEGES
Naturchef Heidi Buur Holbeck, Miljø & Land, SEGES

Redaktionsgruppe:
Biolog Anders Horsten, Mariagerfjord Kommune
Faglærer Majbritt Therkelsen, Nordjyllands Landbrugsskole
Faglærer Pia Boe Bak, Morsø Landbrugsskole

Redaktør: Forlagschef Lene Overgaard Bruun, SEGES Forlag

Grafisk design: Art Director Lene Kruse Kessler, Grafica

Fotos: Specialkonsulent Anne Erland Eskildsen, Miljø & Land, SEGES, hvor intet andet er anført.

Forsidefoto: Specialkonsulent Anne Erland Eskildsen, Miljø & Land, SEGES

Bagsidefotos: Specialkonsulent Anne Erland Eskildsen, Miljø & Land, SEGES, Colourbox: ugle

Tryk: Stibo Complete

Papir: 130 gram Arctic Matt

ISBN: 978-87-93050-98-3

Udgiver: SEGES Forlag
Landbrug & Fødevarer F.m.b.A
SEGES
Agro Food Park 15
8200 Aarhus N

T: 8740 5501

E: forlag@seges.dk

Bestilling: netbutikken.seges.dk

1. udgave 2020

© SEGES Forlag

15. Juni Fonden har bidraget med økonomisk støtte til udarbejdelse af bogens manuskript.

Forord

Landmænd er Danmarks største arealforvaltere. Det er et ansvar og en udfordring, som kræver et særligt fokus. Naturen i Danmark er under pres, og der er brug for en målrettet indsats, hvis udviklingen skal vendes.

Landmænd står derfor overfor et dilemma: På den ene side et ønske om at drive en optimal landbrugsdrift, der kan levere sunde danske fødevarer. På den anden side en stigende forventning fra samfundet om, at landbruget tager ansvar for en omstilling i produktionen, hvor der bliver taget flere hensyn til naturen.

Heldigvis mærker jeg, at der er et stort ønske, både i det landbrugspolitiske arbejde og blandt landmænd, om at gøre en indsats for naturen – og vel at mærke at gøre det rigtigt. Derfor er viden om biodiversitet og naturforvaltning mere end nogensinde blevet en vigtig del af det at være landmand.

Målet med denne bog er at give læseren et overblik over den nyeste viden om biodiversitet, kombineret med praktisk information om, hvordan man prioriterer, planlægger og udfører en målrettet og omkostningseffektiv naturindsats på sin bedrift.

Bogen er målrettet undervisningen i faget "Naturpleje og naturforvaltning" på 2. hovedforløb i landbrugsuddannelsen. Bogen kan dog også bruges i mange andre sammenhænge, f.eks. til inspiration for landmænd og på diverse uddannelser, der arbejder med viden om biodiversitet.

Jeg håber, bogen vil inspirere både fremtidens og nutidens landmænd samt andre, der ønsker mere viden om biodiversitet.

Rigtig god læselyst!

*Lone Andersen, Viceformand,
Landbrug & Fødevarer*

Indhold

1. Introduktion	8	Generalister og specialister	42
Produktion og natur	10	Priorité de sjældne arter	
Biodiversitet	10	– og få de almindelige med	43
Biodiversiteten er i krise	12	Kend dine arter	44
Udviklingen kan vendes	12	Sjældne arter	45
Naturens værdi for landmanden	13	"Problem-arter" – natur i ubalance	45
License to produce	13	Case	48
Krav fra den finansielle verden	13		
Nytteværdi eller naturglæde	13		
Case	16		
		5. Naturtyper og levesteder	50
2. Naturens tilstand	18	Forskellige naturtyper	52
Status for biodiversiteten	20	Den lysåbne natur	52
Derfor er biodiversiteten i krise	24	Overdrev	53
Naturen mangler plads	24	Eng	54
Levesteder forringes	24	Strandeng	55
Mangel på naturlig dynamik	25	Hede	55
		Mose, kær og rørskov	56
		Søer, vandhuller og vandløb	57
3. Planlæg din naturindsats	28	Skov og krat	57
En omkostningseffektiv naturindsats	30	Tag temperaturen på naturen	59
"Brandmandens lov"	30	Mange forskellige blomster	59
Gå på jagt efter naturens guld	32	Bar jord	60
Grundlaget for høj biodiversitet	33	Ureguleret vandstand	60
		Tuer, knolde og sten	61
		Tegn på græssende dyr	61
		Gamle træer og dødt ved	62
		Buske og krat	62
4. Arter	37		
Over 30.000 forskellige arter i Danmark	38	6. Græsning som værktøj	64
Insekter	38	i naturforvaltningen	64
Fugle	39	Naturens udgangspunkt	66
Pattedyr	39	Betydningen af de græssende dyr	67
Padder	40	Den gode græsningsstrategi	68
Krybdyr	40	Græsningsformer	69
Planter	41	Sommergræsning	70
Svampe	41	Helårsgræsning	70
		Græsning i skov	72
		Rotationsgræsning	72
		Maskinel slåning	74

De forskellige husdyrs græsning	75
Kvæg	75
Heste	77
Får	78
Geder	78
Samgræsning mellem arter	79
Jagt på arealer med græssende dyr	80
Tilskuds fodring	81
Case	82

7. Naturforvaltning som driftsgren . 84

Økonomi i græssende dyr på naturarealer ..	85
Fokus på økonomien	86
Beregn økonomien	88
Alternative indtjeningsmuligheder	89
Græssende dyr som hobby	89
Case	90

8. Naturtiltag på din bedrift 93

Biodiversitet i småbiotoperne	94
Småbiotoperne giver levesteder	94
Vej-, og markkanter	95
Sten- og jorddiger	95
Kvas- og stenbunker	96
Store, gamle eller døende træer	96
Søer, vandhuller og åer	96
Levende hegn og krat	97
Det må godt rode lidt	98
Biodiversitet på markfladen	99
Naturtiltag i marken	99
Naturens økonomiske værdi	102
Optimér markdriften og spar tid og penge ..	102
Hvor mange naturpoint scorer din bedrift? .	103
Case	104

9. Lovgivning 106

Hold styr på reglerne	107
Naturbeskyttelseslovens §3	107
Lovens betydning	107
Spørg kommunen til råds	107
§3 beskyttede arealer	108
Permanent genopdykningsret	109
Natura 2000-områder	109
Særlige forhold i Natura 2000-områder ..	109
Miljøgodkendelser	111
Særligt beskyttede arter	112
Fredninger	114
Tilskudsmuligheder	114
Regler for husdyr	114
Værdien af naturarealer	114

10. Biodiversitet – en del af den grønne omstilling 116

Grøn omstilling	118
Klima og miljø har toppet dagsordenen ...	118
Biodiversitet får mere fokus	119
Biodiversitets-indsatser gavner klima og miljø	121
Case	124

Stikord 128

Kildehenvisning 130

1. Introduktion

Dette kapitel handler om, hvordan du som landmand kan være med til at sikre naturens mangfoldighed – og hvorfor det giver mening at prioritere en indsats for naturen.

Produktion og natur

Som landmand, driftsleder, maskinfører eller naturforvalter arbejder du tæt på naturen hver dag. De valg, du tager, har stor betydning for de mange arter af fugle, planter, insekter og pattedyr, der lever på bedriften.

Nogle landmænd gør en aktiv indsats for at hjælpe naturen f.eks. ved at lade husdyr græsse naturarealer. For andre har naturen mindre fokus, når de skal sikre en god og effektiv produktion i mark og stald. Dette kapitel giver svar på, hvorfor det giver mening for alle landmænd at prioritere tid og energi på at lave en indsats for naturen.

Biodiversitet

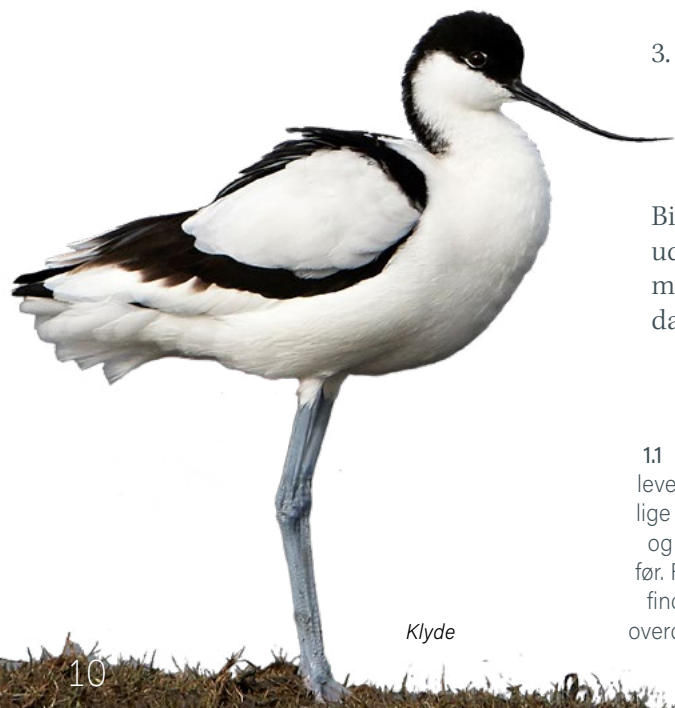
Biodiversitet betyder mangfoldigheden af levende organismer. Ordet er dannet af ordene "bio", der betyder liv, og "diversitet", der betyder forskellighed.

Biodiversitet er mangfoldigheden af arter – lige fra kæmpestore blåhvaler til usynlige bakterier. Men biodiversitet kan også opgøres ved hjælp af forskellighed i gener eller økosystemer.

Biodiversitet omfatter:

1. **Variationen inden for en art.**
F.eks. findes der heste i mange forskellige farver, selvom de er samme art. Dette skyldes genetisk variation.
2. **Variationen mellem arterne.**
F.eks. kan man på en gåtur i engen både se rådyr, kølsommerfugle, korsedderkopper, tidsler og mange andre arter. Dette kaldes også artsrigdom.
3. **Variationen mellem økosystemer.**
F.eks. møder man nogle arter langs stranden og helt andre arter i skoven.

Biodiversitet kan måles. Ved at følge udviklingen for dyr og planter, er det muligt for forskere at følge med i, hvordan biodiversiteten ændrer sig over tid.

Klyde

1.1 Biodiversitet betyder mangfoldigheden af alle levende organismer. Biodiversitet spænder derfor lige fra de almindelige arter du kender, til sjældne og mærkelige arter du måske aldrig har hørt om før. Forskellig natur rummer forskellige arter, f.eks. finder du helt forskellige arter på et blomstrende overdrev, i en kornmark og i en gammel bøgeskov. >>

Opret kobjælde

Grøn sandspringer

Rævehvalp

Som landmænd har
vi et stort ansvar for
naturen

Film:
"Tæt på naturen"

Navn:

Henrik Bertelsen

Landbrug:

Ejendom ved Vejen.

Har 130 ha jord, hvoraf ca. halvdelen ligger
som beskyttet natur.

En del af arealerne ligger i et Natura
2000-beskyttet område i Vejen mose.

Fotos: Niels Åge Skovbo

I 25 år har Henrik Bertelsen drevet Stavnsbjerg ved Vejen. I 2004 fik han øjnene op for mulighederne for at få tilskud til at have græssende dyr på sine natur- og omdriftsarealer. Det førte til, at malkekøerne blev erstattet med stude.

Da Henrik omlagde driften fra malkekvæg til stude og indgik i de nye tilskudsordninger, var det primært fordi det gav god økonomi og frigav tid. Men det ændrede sig:

"På et tidspunkt ændrede jeg holdning og nu synes jeg, at det med naturen er spændende i stedet for at malke køer og dyrke korn. Jeg kan se udviklingen. Nu kommer der orkideer, der hvor der

før var marker med korn. Det, der driver mig som menneske, er at gøre en forskel – for mennesker, men også for naturen og miljøet. Jeg bliver glad, når jeg kan påvirke tingene og være med til at inspirere andre landmænd til at gøre en indsats for naturen. Jeg synes, at vi som landmænd har en forpligtelse til at gøre en indsats for at fremme natur og biodiversitet" fortæller Henrik. dag er driften på Henriks ejendom bevidst rettet mod at øge naturværdien. På de arealer, der ikke græsses, dyrkes der nu vinterfoder til de ca. 100 stude. Omlægningen har frigivet en masse tid, som Henrik i dag bruger på organisationsarbejde, hvor han er en markant og ivrig talsmand for naturbevaring i landbrugslandet.

En omkostnings- effektiv naturindsats

Nogle mennesker synes, at en farverig blomsterstribe i markkanten er skøn natur, mens andre holder mere af de forblæste klitter langs Vesterhavet. Det hele er natur, og det står den enkelte frit for at holde af de arter eller landskaber, man bedst kan lide – det er natursyn, og det er individuelt.

Når det handler om at bremse tabet af biodiversitet, er det derimod vigtigt, at vi ikke blot følger vores natursyn, men fokuserer indsatsen, så den bliver så omkostningseffektiv som muligt. Derfor er det vigtigt at følge de faglige anbefalinger til, hvordan indsatserne skal prioriteres. Kun på den måde sikrer du, at din indsats for biodiversiteten er effektiv og målrettet.

"Brandmandens lov"

Alle arter er en del af biodiversiteten, men når vi skal beslutte, hvilke arter vi gerne vil hjælpe, så er det vigtigt at prioritere indsatsen, så vi hjælper de arter, der er mest sjældne og truede først. Problemet er, at hvis de truede og sjældne arter først forsvinder fra et område, så kan det være meget svært og ofte umuligt at få dem tilbage igen. Almindelige arter som ræv, fasan og rådyr skal nok klare sig, dem er der masser af i den danske natur, og derfor behøver de ikke en særlig indsats.

"Brandmandens lov" er en guide til, hvordan man skal prioritere indsatsen for naturen. Den hedder sådan, fordi man skal tænke som en brandmand gør, når der skal slukkes en brand: Først redder man det mest uerstattelige, f.eks. personer, dyr og højt skattet arvegods (= den gamle værdifulde natur). Derefter prøver man at undgå, at branden breder sig ved at beskytte nærliggende bygninger (= undgå negativ påvirkning af naturområderne, f.eks. fra markdrift). Når branden er slukket, skal de bygninger, der kan, genopbygges (= man forbedrer og genopretter naturen). Til sidst, bygger man nyt, der hvor der er bygninger, der ikke kan reddes. Det skal ske, så de passer sammen med de eksisterende bygninger (= man laver ny natur i sammenhæng med den eksisterende natur).

3.1 Natursyn er individuelt. Derfor står det enhver frit for, hvilken slags natur de bedst kan lide. Derimod er biodiversitet et fast begreb, som måles på forskelligheden af arter i naturen.

BRAND- MANDENS LOV

Brandmandens lov er en guide til, hvordan man bør prioritere sin indsats for biodiversiteten på sin bedrift.

Når man skal passe på naturen, skal man tænke som en brandmand, der er kaldt ud til et brændende hus: Red det mest uerstattelige først.

1) BEVAR

Bevar naturområder med en lang kontinuitet (lang tid uden for dyrkning) og en høj biodiversitet.

Eksempler: Bevar enge, overdrev, moser, heder, gamle træer, skove og hegn, og forvalt dem bedst muligt, fx med græsning.

2) BESKYT

Beskyt eksisterende natur mod negative påvirkninger.

Eksempler: Undgå afdrift af gødning og pesticider til naturområder, fx med en udyrket buffer. Undgå dræning.

3) GENOPRET

Genopret beskadiget natur.

Eksempler: Genopret en naturlig hydrologi, f.eks. ved genslyngning af vandløb og lukning af dræen. Genindfør græssende dyr på naturarealerne.

4) NYETABLÉR

Nyetablér natur.

Eksempler: Omlæg urentabel dyrkningsjord til permanent natur, gerne arealer, der allerede ligger tæt på eksisterende natur.

Bar jord

Står du på et areal med bare, sandede pletter? Bare pletter kan opstå, fordi jorden er næringsfattig, eller fordi der er sket naturlige forstyrrelser af jordbunden, f.eks. græsning – og det er en god ting! De bare pletter skaber nye levesteder for mange dyr og planter. Derfor er de med til at øge biodiversiteten.

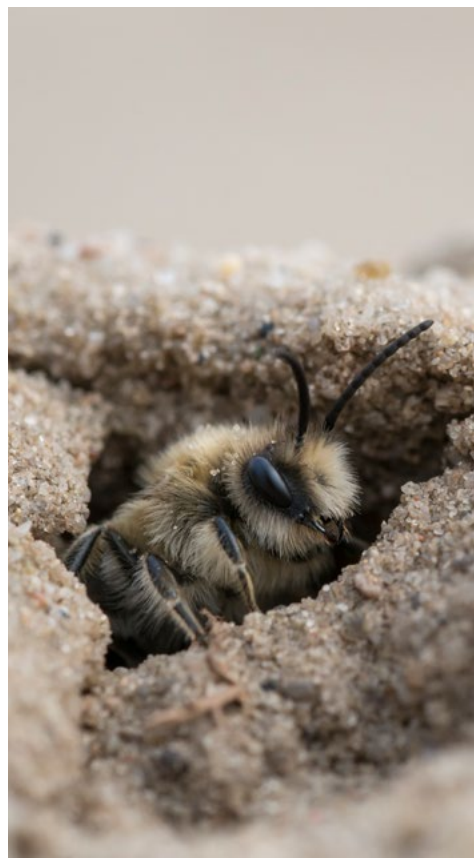

Foto: Colourbox

5.13 Mange arter af vilde bier bygger deres rede i jorden. Derfor elsker de områder med f.eks. bart sand, hvor de nemt kan grave deres gange.

Ureguleret vandstand

Skal du have gummistøvler på for at gå rundt på arealet? Så er det ofte et godt tegn. Naturarealer med en naturlig hydrologi, dvs. en ureguleret variation i vandstand, er i dag sjældne. Man finder en række helt unikke levesteder, som er hjemsted for mange sjældne arter på de naturarealer, der har en naturlig hydrologi. Det gælder både de lysåbne naturtyper, f.eks. enge og kær, men også skovene, hvor en naturlig hydrologi fører til dannelse af artsrige skovsumpe og fugtige lysninger. Derfor er arealer, hvor den naturlige hydrologi får lov til at udfolde sig, en indikator for høj biodiversitet.

Skal der mere vand i landskabet? Så kan man fjerne gamle dræn og lukke grøfter. Det giver liv til en masse fugle, insekter og vandlevende dyr. Husk dog, at det kan kræve en dispensation fra kommunen.

5.14 Kilder som denne med en uforstyrret hydrologi er et uhyre sjældent syn i dag. Her vokser mange sjældne orkideer, mosser og andre spændende planter.

Tuer, knolde og sten

Hvordan er jordoverfladen? Er den jævn og ensartet som en mark? Eller er der tuer, knolde og store sten? Ujævne marker er besværlige, når der skal køres med maskiner, men ujævnheder i jordoverfladen giver en masse gode levesteder for forskellige arter. Samtidig er det et tegn på, at arealet ikke har været i omdrift, eller der er kørt med tunge maskiner på arealet i mange år. Det er ofte lige her, man finder den allerhøjeste biodiversitet.

5.15 Tuer kan både være skabt af planter eller insekter, f.eks. myrer. En lang række andre arter vil blive tiltrukket af det særlige miljø på tuerne. Nogle arter kan lide at leve på toppen eller sydsiden, hvor der er varmt og tørt, mens andre foretrækker at vokse ved foden af tuen, hvor der er mere fugtigt. Andre arter foretrækker at leve på den nordlige side, hvor der er mere køligt og skyggefuldt. På den måde skaber tuerne grundlag for et væld af liv. Store sten, som ligger et solbeskinnet sted, kan blive levested for mange arter af mosser og laver.

Tegn på græssende dyr

Er der tegn på, at der har været græssende dyr på arealet? Når tunge dyr som kvæg og heste færdes i naturen, skaber de nye stier, træder huller i jorden, og holder vegetationen åben med deres græsning. På denne måde opstår der nye spirebæde og lysåbne partier, som øger chancerne for, at blomstrende urter kan etablere sig. Samtidig giver den blottede jord gode levesteder for bier og andre små insekter, der graver deres rede i jorden og for krybdyr, som holder af at sole sig ude i det åbne.

Friske hestepærer og kokasser giver levesteder for hundredvis af arter af biller, fluer og svampe, der alle er tilpasset specielt til at udnytte denne næringsrige "madpakke". Du kan læse mere om, hvordan man tilrettelægger sin græsning, så den er optimal for biodiversiteten, i kapitel 6.

5.16 Frisk dyregødning tilbyder fugt, varme og masser af næring til et hav af biller, fluer og svampe, som lynhurtigt indfinder sig, så snart lorten er lagt. I Danmark findes der mere end 200 forskellige arter af møgdyr, som helt eller delvist lever deres liv i møg fra heste, kvæg og andre store planteædere.

Den gode græsningsstrategi

Der er mange ting, du skal være opmærksom på for at sikre, at græsningen har en god virkning for naturen, samtidig med at din hverdag som naturforvalter er enkel og overskuelig.

Hvis dyrenes græsning skal være optimal for biodiversiteten, skal du forholde dig til bl.a. græsningstryk, tilskuds fodring og længden af græsningssæsonen.

Herunder er listet nogle af de ting, du skal være særlig opmærksom på, når du har græssende dyr på naturarealer.

Skab overblik over din vigtigste natur

Der er ikke kun én vej til at lykkes med en god græsning, men det er vigtigt, at du tilrettelægger græsningen, så den

6.2 Kendskab til de naturværdier, der er på arealet, er et godt udgangspunkt for at gennemføre en græsning, der er god for naturen.

sikrer de naturværdier, der er på arealet. Som dyreholder behøver du ikke at kende alle de vilde dyr og planter, der lever på dine arealer. Men du skal have kendskab til, hvilke naturtyper du forvalter, så græsningstrykket og valg af dyr kan tilrettelægges derefter.

6.3 Store, varierede arealer forlænger græsningssæsonen, hvilket kan forenkle management og styrke økonomien.

Foto: Emil Brandt.

6.4 Kig efter, om der er flere blomster udenfor hegnet end indenfor. Er det tilfældet, går der for mange dyr på arealet.

Store, varierede arealer

Som dyreholder er der flere fordele ved at have dyr på store arealer frem for små. En stor indhegning med både tørre og våde naturtyper forlænger græsningssæsonen, og giver større mulighed for at dyrene kommer godt igennem både tørre og våde perioder. Muligheden for at have dyr på arealet over en længere periode eller gennem hele året bliver også større.

Tilsyn med dyr og hegn kan være mere tidskrævende på store arealer. Nye forsøg med tilsyn ved hjælp af GPS-mærkning af dyrene kan være med til at lette tilsyn i fremtiden.

Græsningstryk

Antallet af dyr pr. hektar er helt afgørende for naturens udvikling og dyrenes trivsel. Af hensyn til biodiversiteten er det vigtigt at tilpasse græsningstrykket, så det hverken er for højt eller for lavt.

Undersøgelser har vist, at tætheden af græsningsdyr på næringsfattige

naturarealer (f.eks. heder og overdrev) bør ligge på 100-200 kg græsningsdyr/ha. Det vil sige, at man skal regne med ca. 2,5 ha naturareal til én Galloway-ko på ca. 350 kilo. På mere næringsrige naturarealer (f.eks. enge og ådale) bør trykket ikke overstige 300 kg græsningsdyr/ha. Mængden af foder på det enkelte naturareal er dog meget forskelligt, og kan variere fra år til år – afhængigt af vejret. En god strategi er derfor at begynde med et lavt græsningstryk, og herefter bruge indikatorerne for god naturtilstand (se kapitel 5), til at vurdere, om trykket skal justeres.

Et lavt græsningstryk er godt for biodiversiteten, og mindsker samtidig risikoen for indvoldsorme og parasitter. Smitte trykket stiger jo mere intensiv græsningen er. Store varierede arealer med lavt græsningstryk giver derfor i udgangspunktet sundere og mere robuste dyr.

Græsningsformer

Valg af græsningsformer er afgørende for din praktiske hverdag med dyrene, og den effekt som dyrenes græsning har på biodiversiteten. Tabel 6.5 viser en oversigt over effekter for biodiversiteten ved de mest almindelige græsningsformer, sammenlignet indbyrdes og med høslet.

Som det fremgår af tabellen, er den optimale græsningsform en ekstensiv helårsgræsning. Det er dog langt fra alle arealer og dyr, der egner sig til helårsgræsning. Derfor er det vigtigt at tilrettelægge et græsningssystem, der virker for dig.

Biodiversitet i småbiotoperne

De bedste levesteder for vilde dyr og planter er dem, der har udviklet sig over mange år. Det er primært de beskyttede naturområder, som er beskrevet i kapitel 5. Men mellem markerne er småbiotoper som markveje, stendiger, levende hegn og vandhuller vigtige åndehuller, der giver skjul og føde for mange forskellige arter.

Det behøver hverken være dyrt eller besværligt at sikre gode betingelser for naturen i agerlandet. Faktisk handler det mest om at afsætte noget plads, hvor naturen må råde og måske acceptere, at det ser lidt mere vildt og rodet ud, end du ellers er vant til.

Gamle småbiotoper er bedst

Småbiotoper, der har fået tid og ro til at udvikle sig over lang tid, giver levesteder for mange forskellige arter, lige fra det jagtbare vildt til mere sjældne og specialiserede arter af fugle,

svampe, planter og dyr. Jo længere tid småbiotopen har været udenfor dyrkning, jo bedre et levested bliver den.

Det bedste du kan gøre for at få mere liv, er først og fremmest at bevare og beskytte de gamle småbiotoper, som allerede findes på bedriften (jf. "Brandmandens lov", kapitel 3).

I forhold til de dyrkede marker vil nye småbiotoper hurtigt tiltrække mange arter, som ikke kan leve under de omskiftelige forhold i markfladen. De første mange år vil det dog primært være almindelige arter, der flytter ind.

Småbiotoperne giver levesteder

Groftekanten og udyrkede bræmmer giver frisk græs til harer og rådyr, mens krat og hegn giver skjule- og redesteder for småfuglene og dækning for vildtet. Fugtige lavninger i marken giver viben et sted at opfostre sine unger, mens blomstrende læhegn og vejkanter giver føde til sommerfugle og bier. Derfor har de mange forskellige småbiotoper i landskabet en vigtig funktion – hver for sig og i sammenhæng.

8.1 Gamle småbiotoper, der har fået lov til at udvikle sig over lang tid, har stor værdi for dyre- og plantelivet. Derfor har det højere prioritet at passe på de gamle småbiotoper, der findes på bedriften, f.eks. de gamle læhegn, frem for at etablere nye.

Foto: Colourbox

Vej-, og markkanter

Vej- og markkanter ligger på kryds og tværs gennem hele landet og udgør samlet set et stort areal. Her er masser af vilde blomster, som gerne skal have lov til at blomstre gennem sommeren. Undgå derfor slåning i sommerperioden, men slå gerne i ca. 20 centimeters højde i maj og/eller i oktober.

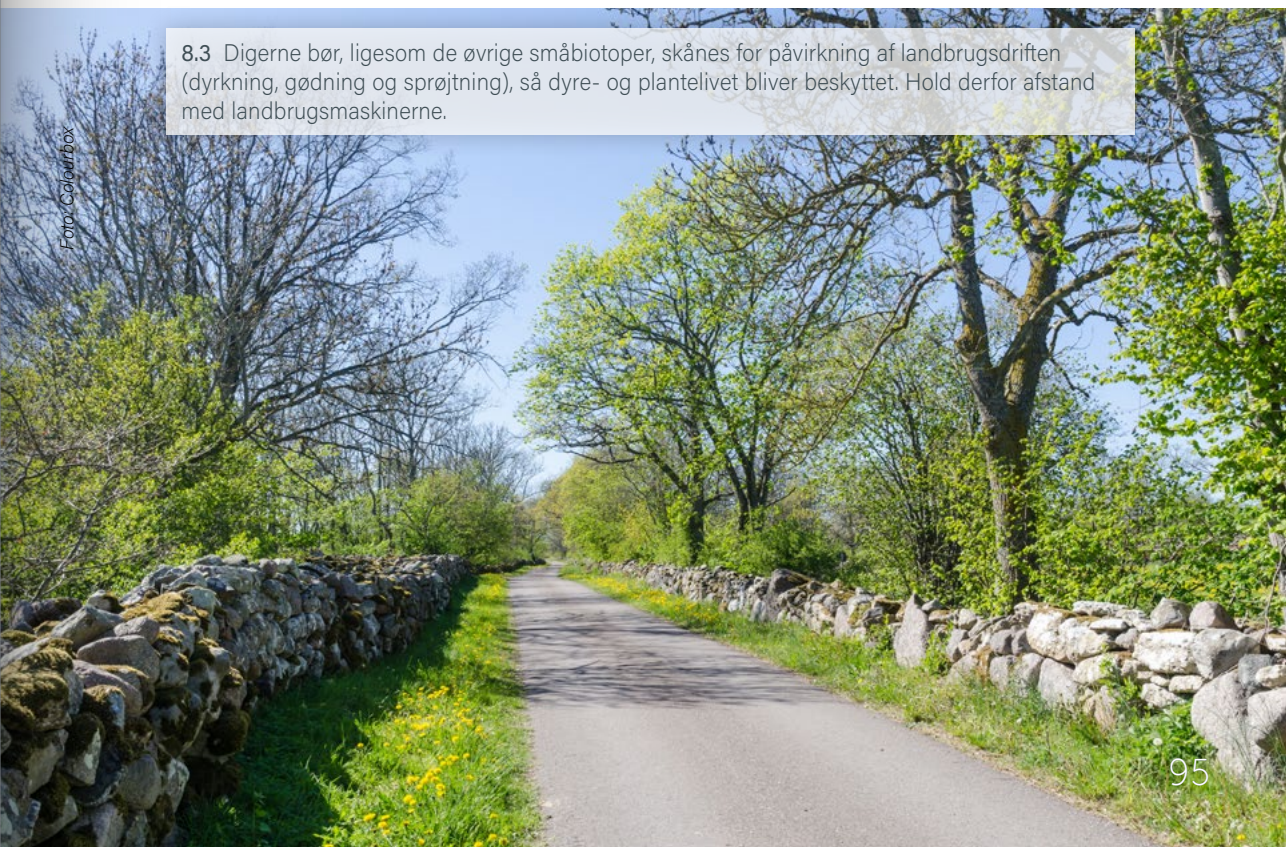
Sten- og jorddiger

De gamle sten- og jorddiger fortæller ikke kun en kulturhistorie, men indeholder typisk også mange arter af vilde planter. De er også gode yngle-, skjule- og overvintringssteder for f.eks. bier, biller, padder og krybdyr.

8.2 Blomstrende mark- og vejkanter har stor værdi for de bestøvende insekter, hvis man skåner dem for slåning i sommerperioden.

8.3 Digerne bør, ligesom de øvrige småbiotoper, skånes for påvirkning af landbrugsdriften (dyrkning, gødning og sprøjtning), så dyre- og plantelivet bliver beskyttet. Hold derfor afstand med landbrugsmaskinerne.

Landmanden som naturforvalter

Hvorfor har det betydning, at du forholder dig til natur og biodiversitet?

Hvordan får vilde dyr, planter og insekter gode vilkår på bedriften?

Kan du forene hensynet til naturen med en effektiv landbrugsproduktion?

Det er nogle af de centrale spørgsmål, som behandles i denne bog.

Ambitionen er at formidle en solid grundviden om biodiversitet, kombineret med praktiske eksempler på, hvordan man prioriterer, planlægger og udfører en god, effektiv og målrettet naturindsats på sin bedrift.

En vigtig bog, der henvender sig til elever i landbrugets uddannelser, landmænd og alle andre, der ønsker mere viden om biodiversitet.